

Bojtsun I., Mukhametzyanova M. Sergey Zhadan's City Water Colors

In article Sergey Zhadan's poetic creativity in urbanistic aspect, in particular specifics of drawing by it the city open space in a water color genre is considered. Before us appears the ambiguous image of the contemporary which in the past looks for and finds sources of an apocalyptic situation, which it is presented in our society. Apocalyptic pictures are defined by markovanny city top wasps: streets, in the area near the station, plants and factories. The tragic element of circumstances is aggravated with unwillingness of people to look for an exit.

Key words: water color, postmodernism, city open space, existentialism, Sergey Zhadan.

Стаття надійшла до редакції 4.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Веретейченко І. А.

УДК 821.134.2(82)

П. Е. Бондар

**ПАРИЖ ЯК ФОРМА ІГРОВОГО СВІТОГЛЯДУ В РОМАНІ
Х. КОРТАСАРА “ГРА В КЛАСИКИ”**

У XIX столітті тема міста почала привертати увагу письменників, саме в цей час відбувався активний рух селянства до великого міста. Для провінціала велике місто – втілення надій на краще життя. Людина і місто стає однією з провідних тем у творчості Е. Золя, Гі де Мопассана, О. де Бальзака.

Особливо цікаво урбаністична тема розкривається в романі аргентинського письменника Хуліо Кортасара “Гра у класики” (1963).

Головний герой роману – Орасіо Олівейра – за характером та світоглядом є типовим аргентинцем. Письменник В. Гомбрович, який довгий час прожив в Аргентині зазначав: “...для аргентинців характерним є вольовий характер, бажання в усьому бути першими, їхня мова має підтекст. Жителя цієї країни можна пізнати по великій любові до чаю-мате та частим вигукам “че!” (так вони зазвичай звертаються до друзів). Дивні люди – завжди всім цікавляться, але ніхто не знає, чого хоче від життя!” [1, с. 45]. Олівейра має власну концепцію життя, метою якого є пошук цілісності. “Проблема була у тому, щоб зрозуміти власну цілісність, навіть не будучи героєм, не будучи святим, злочинцем, знаменитістю. Зрозуміти цілісність в усій її багатогранності, в той час, як ця цілісність схожа на закручений вир, а не на холодний мате” [3, с. 33].

Орасіо грає у власну гру, намагаючись змінити світ і довести правильність своєї думки. У якійсь мірі така лінія поведінки нагадує підлітковий максималізм, проте, за Й. Хейзінгою, така поведінка є цілком природною для людини, адже гра – засіб виходу з реальності у сферу діяльності, якій надається певний смисл. Гра не є реальним життям, отже, знаходиться поза процесом задоволення потреб та бажань. Вона необхідна людині, суспільству “через існуючий у ній сенс, цінність. Гра задовольняє ідеали індивідуального самовираження і знаходиться у сфері вищій, ніж біологічне життя” [5, с. 33]. У Буенос-Айресі Олівейра не знаходить відповідей на свої питання й вирушає шукати їх у Парижі.

Париж в романі не просто місце дії, це безпосередній учасник подій. “Париж – це величезна метафора”, – каже один з персонажів, Осип Грегоровіус [3, с. 178]. Місто, що об’єднує велику кількість людей різного віку, національності та водночас підпорядковує собі, змінює світогляд. Для життя у ньому недостатньо мати амбіції та талант, треба вміти перетворити розум у хитрість, довірливість у лицемірство. Париж має безліч масок, які гармонійно поєднує в одне ціле.

У психології існує ряд досліджень стосовно впливу міста на людину. Особливо популярною є тріада “Я – Місто – Світ”, яка ототожнює свідомість людини з місцем її проживання – у якій би точці світу людина не знаходилась, вона все одно “прив’язана” до своєї рідної країни й буде намагатись внести елементи культури батьківщини до нового місця проживання. Олівейра – підтвердження цієї тези, адже в Парижі він всюди бачив Буенос-Айрес, і навпаки; як би не завдавало йому болю кохання, він, страждаючи, шанував і втрачене, і забуте. Він намагається прищепити любов до мате своїм друзям і щиро обурюється, коли чує ганебне про свою країну.

Головний герой створив власну гру у класики, а приїхавши до нового міста, загубив той камінчик, який допоможе йому дістатися Неба. Париж не дає відповідь на його питання, він почувається чужим і ототожнює себе з сухим поживклим листком. Це можна трактувати як занепад сподівань, втрату надії.

Характер Олівейри кардинально відрізняється від характеру та світогляду французів. А. Фульє у книзі “Психологія французького народу” [4] писав, що французам притаманний експансивний характер, емоційність, якщо об’єднати разом велику кількість людей з таким характером, який потребує виходу, результатом буде їхній швидкий і інтенсивний вплив один на одного. Мабуть, не існує ще такий народ, на який би так само сильно, як на французів, впливало колективне життя. Вони постійно відчують необхідність у спілкуванні та гармонії з оточуючими. Як результат, французи вважають ніби ті речі, які роблять щасливими їх, можуть зробити щасливими всіх і що все людство повинно думати й жити як Франція. Звідси їхній прозелітизм, надихаючий характер їхнього розуму, часто захоплюючий інші нації.

Протилежний бік цих якостей у доброзичливій тиранії по відношенню до оточуючих, яких французи змушують розділяти їхні думки і погляди [4].

Такими французів представив і Х. Кортасар. Мага, яка є уругвайкою за походженням, швидко пристосовується до умов паризького життя. Як і французи, вона потребує постійного спілкування й може проводити свій час у компанії жебрачки за інтелектуальними розмовами. Її Париж – це довгі вулиці з книжковими та музичними магазинами, які можна годинами розглядати. Магу місто зустрічає прихильно, бо вона прийняла правила гри й живе за законами Парижа.

Втіленням французького світогляду є учасники “Клубу Змії”. Для них все, що знаходиться поза межами Парижа – лише абстракція. Для Грегоровіуса це місто, яке увібрало в себе всі кращі зразки мистецтва, величезну кількість людей, місто, у якому можна не працювати, а вести довгі розмови про сенс життя. Він не розуміє який ключ Олівейра хоче знайти, адже для нього Париж і є ключем.

Орасіо принципово не сприймає західну модель життя. Абсурдність його вчинків та розмов допомагають герою утримувати ілюзію влади над власним життям. На підсвідомому рівні він все ще намагається впровадити свої правила в Парижі. Прихильник деконструктивізма Ж. Дерріда зазначав, що “у свідомості є така інстанція, яка реально не належить їй. На цьому і будується уся важка, але вирішальна тематика нереального включення ноєми, тобто думки” [2, с. 261].

Париж Олівейри є двохрівневою структурою – це водночас і пекло, і місце пізнання смислу життя. Рівні взаємодіють між собою: чим глибше Орасіо занурюється у філософію буття, тим сильніше місто руйнує його, це своєрідна битва двох сильних натур за право встановити свої правила та закони у світі. Олівейра надто небезпечний для французької столиці. А. Фульє зазначав, що у французів не дуже розвинена уява, вони намагаються все спрощувати, саме тому Олівейра з його філософією є занадто складним для Маги і Грегоровіуса.

На символічному рівні Париж – це метафізичний простір, адже “рухатись у Парижі означає рух у стосунках з собою, ось чому Париж особливий для мене” [3, с. 690] – такої думки Х. Кортасар і його Олівейра. У цьому місті все має сакральний підтекст.

Кохану Орасіо звать Мага, що є похідним від слова “маг”. Магічною була їхня зустріч: Олівейра зустрів її в один із своїх найгірших паризьких днів: “Спочатку все тут було як тортура на кожному кроці: необхідно постійно відчувати у кишені піджака дурний паспорт у синій обкладинці і знати, що ключі від готелю – на цвяху, на своєму місці. Париж, поштова листівка, репродукція Клеє поряд з брудним дзеркалом. І в один з таких днів мені явилась Мага” [3, с. 27]. Мага – жінка, яку “дарує” Олівейрі Париж для розуміння життя, з нею він практично досягає найвищої клітинки класиків. Ім’я сина Маги – Рокамадур – назва

містечка в південно-західній частині Франції, місце паломництва, пов'язане з культом Діви Марії.

Мага для Олівейри – спосіб зрозуміти себе, свою значущість, Рокамадур – уособлення духовного очищення, разом вони і являють собою ключ до розуміння цілісності. Орасію, який звик все ускладнювати, не розуміє підказок Парижа.

Місто влаштовує йому ще одну символічну зустріч в особі піаністки Берт Трепа. Її прізвище – омонім архаїчного французького слова, що перекладається як “смерть”. До того ж серед творів, які грала Берт, є “Пляска смерті” Сен-Санса.

Трепу він зустрічає напередодні смерті Рокамадура. У неї своє бачення паризького життя, вона приїхала туди “за красою, за захопленням і натхненням, за золотою гілкою”.

Зустріч з Берт символізує для Орасію духовну смерть, він уже не зможе піднятися до Неба. Париж не сприйняв його філософію, гра, в яку він грав, стає безглуздою. За Й. Хейзінгою, гра починається та закінчується в певний момент – “вона розривається. Поки вона відбувається, у ній є рух вперед і назад, послідовність, зав'язка, розв'язка” [5, с. 34]. Гру Олівейри закінчено й розв'язкою її є повернення гравця до Аргентини.

Олівейра, намагаючись знайти центр свого життя, занадто заглибився в таємниці столиці. Його філософія та соліпсистське намагання змінити світ призвели до конфлікту з містом і французами, які вважають Париж найпридатнішим містом для життя та духовного розвитку.

Париж Х. Кортасара – це два паралельних світи: вищий і нижчий, бідність і багатство, високу культуру й духовний занепад. Під впливом міста людина або перероджується або духовно спустошується.

“Гра в класики” – один із найскладніших романів латиноамериканської прози. Х. Кортасар зарекомендував себе як психолог, передавши почуття людини, яка намагається знайти себе у світі. Кортасарівський Париж – квінтесенція всіх роздумів і досліджень його попередників. Це місто, яке живе за своїми законами та підпорядковує собі людей, у якому високе і низьке поєднується в єдине ціле.

Список використаної літератури

- 1. Гомбрович В.** Дневники : Пер. с польск. Ю. В. Чайникова / В. Гомбрович. – СПб. : Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. – 768 с.
- 2. Деррида Ж.** Письмо и отличия : Пер. с франц. Д. Ю. Кралечкиной / Ж. Деррида. – М. : Академический Проект, 2000. – 498 с.
- 3. Кортасар Х.** Игра в классики: Пер. с исп. Л. Синянской / Х. Кортасар. – СПб. : Азбука, 2000. – 697 с.
- 4. Фуллье А.** Психология французского народа. Репринт /А. Фуллье. – Санкт-Петербург : Ф. Павленков, 1899. – 310 с.

5. Хейзинга Й. Homo Ludens. Человек играющий: Пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова / Й. Хейзинга. – М. : Айрис-Пресс, 2003. – 486 с.

Бондар П. Е. Париж як форма ігрового світогляду в романі Х. Кортасара “Гра в класики”

У статті досліджується роль міста в романі Х. Кортасара “Гра в класики”. Проводиться аналіз впливу географічного топосу на особистість головного героя. Утверджується думка про неможливість досягнення ним особистого щастя, що провокує ігрову поведінку. Наголошується на національно-психологічних відмінностях представників різних міст. Автор статті прагне показати еволюцію протагоніста роману, співставляючи Буенос-Айрес і Париж.

Ключові слова: місто, гра, ментальність, персонаж.

Бондар П. Э. Париж как форма игрового мировоззрения в романе Х. Кортасара “Игра в класики”

В статье исследуется роль города в романе Х. Кортасара “Игра в класики”. Проводится анализ влияния географического топоса на личность главного героя. Утверждается мысль о невозможности достижения им личного счастья, что провоцирует игровое поведение. Делается упор на национально-психологических различиях представителей разных городов. Автор статьи стремится показать эволюцию протагониста романа, сопоставляя Буэнос-Айрес и Париж.

Ключевые слова: город, игра, ментальность, персонаж.

Bondar P. E. Paris as a Form of the Game Worldview in the Novel “Hopscotch” by J. Cortázar

The role of city in J. Cortázar’s novel “Hopscotch” is examined in the article. The author analyzes the impact of geographic topos on the personality of the protagonist. It is approved the idea of the impossibility of achieving his personal happiness, which causes play behavior. Emphasis on national and psychological differences between citizens of different cities. The author tries to show the evolution of the protagonist of the novel, comparing Buenos Aires and Paris.

Key words: city, game, mentality, character.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент – к.філол.н, ст. викл. Нестелеєв М. А.